

REDACTIA:

ADMINISTRATIA:
Kthyanyi utca Nr. 2

Art. coli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concurs, inserțiuni recum și taxele de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 286.

Nr. 2750/1910. Pl.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de secretar la Consistorul ort. român din Oradea-mare, în mod definitiv, cu salariu de 2900 cor. și dreptul de penziune în cadrul statutelor fondului de penziune pentru funcționarii Consistoriali, se publică concurs în termen de 30 zile socotite dela ziua ce urmează după prima publicare în foaia oficială »Biserica și Școala.«

Cine dorește a ocupa acest post să-și înainteze recursul subsemnatului Consistor provăzută cu documente:

a) că e credincios al bisericii ortodoxe române;
b) că e preot ori teolog cu examen de calificare preotească;

c) că e licențiat sau absolvent al facultății juridice sau celei de litere* (filozofie) și ce limbi vorbește și scrie;

d) ce activitate publică a dezvoltat până acum fie prin lucrări literare, ori pe terenul școlar sau administrativ.

Secretarul în afară de agendele ordinare secretariale și cele prezidiale va prevedea și referada în senatul școlar și eventual cel episcopesc.

Oradea-Mare, 30 Decembrie (12 Ianuarie 1911) 1910.

*Consistorul eparhial gr. ort.
român din Oradea-mare.*

Unde-i lumina din Bihor?

Cine urmărește cu atenție tot ce dau publicității gazetele și revistele noastre de o vreme încoace, constată cu multă plăcere ogașul fericit în care încep să se discute lucrurile de mare importanță a neamului românesc. În gazetele și revistele literare, găsim străduințe sincere de a apropia neamul românesc cu un pas spre lumină, se dă zor a îndulci ori mai corect zis a împrietini poporul dela sate cu cartea și cu vrerile noastre,

prin ce se țintește a ridica toată suflarea românească spre regiunile culturii și a binelui.

Îți saltă inima când vezi îndemnurile ce se dau în ziare cu scop de a reformă, de a prefăce nepăsarea noastră de pânăci în pâinea dulce a lumii, din care hrânindu-ne să ne întărim pe toate terenele. Și când se face vorbă despre înaintarea noastră, nu se prea uită a se face pomenire despre »valea plângerii« despre necăjitul Bihor, care de o vreme încoace este foarte urât conturat de penelul jidovit al presei străine. În coloane întregi adecă se relevează starea rudimentară culturală în care zace poporul nostru dela sate. Se arată cu litere grase, percentul nemaipomenit al analfabeților, se fixează apoi plăta caraghioasă ce li se ofere dascălilor nostri pentru lupta contra întunerecului.

O greșală se face însă când starea asiatică culturală se potrivește întregului Bihor, deși în satele din jurul Orazii mari și din părțile apusene spre Salonta, avem zidiri frumoase cu învățători destul de deștăinici, unde se muncește cu sârguință pentru luminarea poporului. Mizeria în școale este mai ales în părțile Vașcăului, Beiușului și Beiuului, unde nu se pot face îndreptări nici cu articoli de jelanie, nici cu anecdote despre »beata simplicitas« a vr'unui om, cu care ai stat de vorbă în vr'o gară.

Într'un număr al acestei reviste un dascăl cu dragoste de neam, ce semnează N. M. în articolul său despre »Mizeria culturală a Bihorului« scrie lucruri de necrezut. Afirmă poate în glumă că cuvântul a »varui« este necunoscut în dicționarul poporului din Bihor; mai riscă apoi și afirmațiunea că prin Bihor oamenii numai atunci au pus sticlă în ferestre, când le-au zidit și dacă s'au spart cumva ochiurile, atunci nu se mai pomeniște geam mai mult.

Aceste note luate poate la vr'un prilej de călătorie, conțin puțin adevăr. Mirozenii de soiul acesta se pot desface numai din perfecta necunoștință a lucrurilor, ori din scopul vădit de a coloriza starea culturală miseră a poporului. Fie una, fie alta felul de a prezintă Bihorul în acest chip, este ned.mn. Proza scrisă cu atâta doză de iperbolă nu edifică, ci aruncă umbra disprețului asupra acestui colt locuit de Români.

Mizeria da este mare, dar var de câțiva fileri își pune tot săracul pe bordeiașul său, chiar și în părțile muntoase.

Că alcoolul își culege multă putere din sufletul Românilor de prin Bihor, este adevăr dar acest simpton nu-l găsim mai pronunțat ca în părțile Aradului ori ale Bradului, afară poate de părțile Beiușului, unde negreșit se lăfăește în toată forma o viață putredă, ticăloasă ce nu se găsește aiurea. În alte părți însă, în colinele dinspre Cluj ori în cele dinspre Zălau se menține cu tărie un popor viguros rumen, care în haina lui aspră de cânepă culcă la pământ snopii de grâu din moșile nemeșilor dela câmpie.

Scopul acestor rânduri nu este însă a arăta cât de umilitor scriu unii despre gradul de cultură al poporului nostru, căci acestea le-am atins numai în treacăt, pentru a releva cum potentează oameni de-ai noștri prin scrisul lor disprețul străinilor față de noi, din care și așa avem parte din belșug.

Și ce curios! — Bihorul, toți își dau străduința a arăta cum pornește pe țarmurii peririi; se strigă că aici se consumă cea mai mare cantitate de rachiu, deși poate în zece sate din jurul Beiușului chiar, nu se risipește atâta ban, cât se cheltuește într'un sat mai de seamă din părțile Aradului ori alt centru.

Ce privește premenirea culturală a poporului bihorean, oricine poate ști, că un neam risipit printre munți nu s'a putut desvoltă așa repede ca și cel din Șiria, Măderat ori Cuvin. În unele părți din Bihor, pământul nu produce nici necesarele cereale de lipsă, astfel încât pentru a-l face acel sol productiv s'ar recere o fire de belgian, o cultură daneză ca să poată fi schimbată cultivarea greșită de azi, în direcții nouă.

Toți se întrec în stigmatizarea Bihorului în fel și chip, dar oare cine și-a luat măcar vr'odată osteneala să se coboare pe la acel neam miser și vlăguit, pentru a-l îndemna spre cărările luminii; cine a adus pentru ei jertfă materială, ori cine le-a împărtășit cele mai elementare principii de viață socială agronomică ori culturală? Nimeni. Locurile fiind pleșuve, unde nici iarba nu-i dulce ca în alte ținuturi, ci amară ca și pelinul, — preot la acele văi stancoase nu s'a găsit, nici învățător nu a limpezit viața oamenilor, ci iată-ne ajunși în secolul al XX-lea fără ca vr'o 30—40 comune din Bihor să aibă povățuitori: preoți și învățători. Este preot care administrează 3—4 sate cu două mii suflete, unde credincioșii numai la lună aud ectenii, ori la praznicele mari, căci ca să știe tot omul când ajunge preotul la ei ar trebui să țină cont de calendar, al cărui rost însă nu-l cunosc. Și în locuri de acest fel, oare ce fel de preoți ajung? Ceice nu râvnesc din diferite motive la parohii mai de seamă, ceice buni-bucuroși

aleargă dela o filie la alta după câteva grăunte de bir și opt fileri de molitvă, pentru a-și duc traiul de pe o zi pe alta. Au ajuns preoți cu puțină carte, cu însuflețire scăzută apostolică, cari n'au avut principii de a forma vederi nouă, nici străduința unui popa Tanda din novela lui I. Slavici. Și ce-au făcut acești administratori cu atâtea satele? S'au ținut câte un roib de cal și au suit la dealuri îndeplinind slujbele inomise câte li era cu puțință și-și vedeau și ei singuri de gospodăria primitivă.

Și oare i-a întrebat cineva pe aceștia că li-s'a încassat birul, ori au vr'un supraedificat pentru vitișoarele lor? Nu; trăiau cum le ajută Dzeu.

Cea mai jalnică stare culturală este — fără îndoială — în părțile Beiușului și Beliului, unde veacuri d'arândul n'au fost aplicați învățători numai aici-colo, și unde preoții s'au plasat din fiii satelor după mântuirea câtorva clase din Beiuș. Cei mai săraci plecau pedestri la teologie la Arad iar cei mai în stare absolvați toate clasele și trecând cursurile teologice nu s'au mai întors în Bihor, ci și-au câștigat parohii bune prin Banat și în părțile Aradului. Bihorul a trebuit să se îndestulească cu sucrescența cea mai slăbuță, mai slab înarmată cu pavăza luminii, până când teologiei cu pregătirile mai frumoase s'au oprit pe la Sânniclașul mare, Curticiu, Socodor, Cherechiu, Checica, Fibiș, etc. etc. O însemnată pierdere a rezultat deci, din împrejurarea, că acasă nu s'au întors băeții mai însuflețiți, ci timizii pe cari i-a legat poate interese familiare, de avere ori alte rosturi de Bihor. Astfel îl vedem bălăbanindu-se Bihorul cu elementele mai cu puțin curaj, cari nu dau dovadă de îndemnuri nouă, ci se părăginesc în câțiva ani de nu-i mai cunoști ce sunt. Și când ni-l facem acest tablou, oare cine să fie insistat pentru zidirea școalei, pentru edificarea bisericei, pentru luminarea poporului? Nimeni. Poporul nepricepând rostul școalei nu jertfește cu drag nici un filer, superioritățile bisericesti neputând veni cu un plan bine chibzuit, ca an de an se fie silite satele a-și ridică școale, iată-ne ajunși la batjocura străinilor. Și de câțiva ani, oare la ce expedient am recurs pentru a salvă parohiile vacante? S'a lansat gândul că în teologie să primim învățătorii dela sate cari ne or mântui ambele așezăminte: biserica și școala și în câțiva ani, cursurile teologice au teologi de două categorii, privați și regulați. Cei privați se fac apoi ușor preoți, unde nu îndeplinesc decât un rol simplu de slugitori la altar, iar încolo un fricos, un povățuitor slab. Unui preot de acesta, în urma vredniciilor fără nici un rost, i-se întâmplă că într'un an i-se stâng toate școalele din parohie, și din filiile ce le administrează pedagogul ajuns păstor sufletesc, se uită uimit cum duc plutele făcliile ce-au luptat contra întunerecului.

Iată o mulțime de cauze, cari au atrofiat viața culturală a Bihorului și cărora este a se atribui amorteala acestui colț de țară. Fiind grădina culturală a Bihorului plină cu polomide, cu scai și alte burueni stricăcioasă — nu ne-a fost mila de el, n'am alergat în deajuns a-l scoate din necaz, ci ne-am îndestulit cu impresia că-i bolnav, dar tragem nădejde că *n'o mură...* Când arde o casă tot satul aleargă la stâns, unul duce apa într'un ciubăraș, altul în găleată și care cum poate. Așa ar fi trebuit să facem și noi. Medicul nu folosește bolnavului dacă numai îi face diagnoza, iar leac nu îi va întinde. Așa și acel domn N. M. ori altul, nu va aduce nici o rază de lumină Bihorului, dacă stând de vorbă cu un Român necăjit într'o gară, îl va întrebă cum îl cheamă pe popa lor, ci așa dacă va insista în lung și în lat pentru a recruta o seamă de plivitori și vor plecă la sate unde să țină conferențe din toate terenele, prin ce vor curăți, căcuta alcoolului, urzica lenei și alte păcate ce-l copleșesc.

Focul trândăviei și al întunecimei arde cu vălvătae în unele părți ale Bihorului și alergarea la stângerea aceluia prin fapte bune, povețe, ajutor bănesc, îndemnuri nouă, ar avea mai mult rost decât atâtea alte alergări ce le facem fără rezultat. Asociațiunea pentru *cultura* poporului știu că și acolo își are despărțământul său, dar acela pentru ce nu riscă vr'o toamnă ori primăvară pela sate? Superioritățile bisericești pe calea șefilor tractuali câte conferențe religioase nu ar fi trebuit să aranjeze îndulcind amarul vieții aceluia popor desechilibrat trupește și sufletește. Dacă în cărturărirea noastră este viu focul dragostei de neam oare iertat-a fost să privim cum se coboară cinstea neamului prin purtarea proastă a poporului cu ocaziunea târgurilor, când în orașele vezi toată suflarea murdară, amețită de venin și sbârcită de traiul rău?

Toate acestea păcate le putem atribui neglijenței ce-au manifestat conducătorii firești de acasă: preoții și învățătorii și lipsei de interes a cărturarilor dela orașe față de cultivarea poporului. Stările înapoiate le-au produs împrejurarea că preoții nu au avut *educație*, însuflețire și simț de păstorire duhovnicească în măsura recerută pentru o luptă ca și ceia reclamată de masa nelucrată, neconștie. Aici aflu cauza principală a stărnirii noastre. Dacă s'ar fi creat stipendii pentru tinerii ce intră în teologie, sau dacă oraculul ar fi șoptită fundatorului Gojdu ca să se voteze în tot anul și pentru seminare ajutoare, în cursul alor douăzeci ani, ni-s'ar fi crescut o generație vrednică, care ar fi ridicat poporul din mocirla vieții în care se svârcolește.*) Nu este

*) E dispoziție testamentară, că după 50 anii și clericii să fie împărțâșiți cu stipendii, peste câțiva ani să implinesc 50 ani și atunci va fi așa cum zici Dta. Red.

corect deci a face anecdote pe socoteala poporului, căci el nu poartă vina în întregime pentru întunecimea în care zace, ci să împărțim răspundabilitatea și cu superioritățile obștești cari nu s'au dat silița a plasa elemente vii pastorale și didactice la sate, nici nu s'au apropiat de popor să-l îndemne la o viață nouă, ci a lăsat să se așeze la sate preoți slăbuți, fără curaj, cari n'au produs roade creștinești și culturale. — Elementele slabe ce-au ajuns la sate, au făcut ca azi preoții confesiunilor străine să despicieze preotul ortodox, căci vezi el s'a format din elemente slabe. Și acesta este un lucru, care l-a putut esperia fiecare. »Este limpede ca lumina soarelui« că fără preoțime bine înarmată și bine educată, — *inzădar ne ostenim*. Ce privește o manciatate de pregătiri la preoții nostri să remarc un caz numai. — În lumea de azi cu fluctuația febrilă de interese vitale, *dreptul privat și cel public* a ajuns o condiție fără de care măestrul nu-și poate vedea de isprăvurile sale. Poporul dela sate încă are o mulțime de lucruri, cari toate cad în sfera cunostiinții de drept și credinciosul dela sate ce face? Știind că preotul său, nu se prea pricepe la lucruri ce nu sunt cuprinse în tabela de materie a molitvelnicului, merge la Sloimul din sat care e poama dracului să pricepe la toate.

Între disciplinile teologice, colegiul de drept încă ar trebui să ocupe un loc de frunte, prin ce s'ar lărgi mult cercul vederilor viitorilor preoți. Câți oameni de inimă avem în Arad, cari bucu-roși ar ierfi câteva oare pentru provederea unei catedre de drept. Planul de azi de învățământ s'ar îmbunătăți în măsură remarcabila, dacă în cadrele lui i-s'ar da loc studiilor necesare de drept și sociologie, cari formează azi adevăratele pârghii ale vieții.

Lucruri de îndreptat ar fi deci;

1. A pune mai mare pond pe creșterea surescenenței teologice amăsurat trebuințelor vieții.

2. A primi în teologie numai elemente cu pregătiri complete și a da prilej prin diferite stipendii ca tinerimea să îmbrățișeze cariera preotească și în seminar să li să deie prilej a se simți bine.

3. A căută ca preoțimea să aibă un salariu cinstit ca astfel tinerii să nu încunjure teologia.

4. A căută ca tinerii mai destoinici să nu întorcă spatele Bihorului, ci să se plaseze pentru a frământă din credincioșii greoi, oameni trezi.

5. A inzistă că în locurile mai cu stăricică să se susțină școale, iar cele ce nu suntem în stare ale provedea, să le dăm vre-o soluțiune ca băeții să nu vagabondeze; puterile didactice să le controlăm conștiincios.

6. Șefii tractuali prin vizitarea canonică și a școalelor, să nu facă lucru de mântuială, ci

să fie »apostoli ai marginilor«, canale vii, prin cari să se scurgă viață nouă la sate.

7. Conferențele proeșteti să deștepte interes pentru chestiunile bisericesti, organizând adunări misionare în locurile unde se reclamă a pune stavilă prozelitismului.

8. Despărțământul Asociațiunii să desvolte paralel cu confer. proeșteti, activitate culturală și să nu treacă ani d'arândul fără că desp. să pună la răvaș vr'un gest de premenire a vieții noastre.

Ceice vor cefti aceste puncte fixate cu bună-voință, vor clătina poate din cap și vor zice: prea multe ceri fiule! Da, văd că sunt multe, dar fără satisfacerea dată prin muncă serioasă acestor scăderi, n'am nădejde să înceteze baljocura, șuvoiul de vorbe disprețuitoare ce se aruncă asupra Bihorului din toate părțile.

Prin aceste rânduri n'am avut intențiune nici a prezintă direcții nouă de activitate, nici a nesocoti osteneala ce-o pun unii ori alții în serviciul bisericeii, ci prin fixarea unor lucruri, am voit să conlucru și eu prin niste notițe la precizarea motivelor cari au făcut și fac chiar și azi să dăinuiască primitiva și păgubitoarea stare culturală în unele părți ale Bihorului. Toate aceste le-am scris pentru a justifica încâtva înapoierea de care este înpăngenit poporul prin unele locuri, și a tre-i astfel un interes mai viu față de deșteptarea credincioșilor nostri în a cărora putere și bogăție sufletească și trupească residă fericirea și trăinicia bisericeii noastre dreptmăritoare. Și acum, n'am decât o singură dorință, ca adecă aceste câteva orduri să ne deștepte la *muncă pozitivă* pentru prosperarea bisericeii și mântuirea sufletească a credincioșilor ce-i păstorum.

F. Oșorheiu la 20 ian. 1911.

Petru Popa
paroh.

O revistă la locul ei.

Igiena la poporul nostru din acest regat este așa zicând un „terra incognita.“ Ființa ei ca atare în ochii țaranului e o enigmă, un ceva cărmuit la bine, ori rău, de spiritele bune, ori rele. Nici habar n'are, că cunoscând firea unor boale le-ar fi putut suprima la timpul său și n'ar fi fost în stare să pună capăt eventual unei vieți încă tinere. Câți și mai câți n'au căzut jertfă reorientării lor în cele igienice. Starea aceasta a credincioșilor nostri a produs'o lipsa cunoștințelor igienice. Și nici nu ne mirăm, căci și însuși cei chemați a-i sfătui în cele igienice, preoții și învățătorii încă nu erau și poate nici azi nu sunt pe deplini versați în cunoștințele igienice. Așa e la noi, dar nici în România nu mai bine!

Ca să se umple golul simțit în cele igienice pentru ca cei chemați de a lumina poporul să-și poa câștiga cunoștințele necesare a apărut în luna decembrie 1910 o revistă de popularizare a cunoștințelor igienice servând ca titlu „*Igiena Satelor*“ și apare luna la Huși (România), având în fruntea sa ca directori dñii Dr. N. Lapteș, I. Bordea și C. Filipescu. Abonamentul e 3 cor. la an.

Ca preoțimea și învățătorimea noastră să înteleagă rostul și firea acestei reviste, dau spre știință agrăirea Dr-ului N. Lapteș:

„Cătră Preoți și Învățători.“

Toată lumea și în toate împrejurările — când vorba de pus umărul la treabă bună — se adresează cătră voi moleşti fruntași ai satelor. Nu se putea ca o revistă a cărei menire este igiena satelor, igiena locuinței țărănești, igiena sateanului, să nu vă ceară sfatul vostru înțelept, să nu vă ceară ajutorul pentru punerea în practică a tot ce vom propovădui dela această revistă.

S'au făcut în scumpa noastră țară nelăgăduiri mari progrese în toate direcțiunile, numai cei ce nu vor să vadă, nu vor admite aceasta; dar în privința igienei, nu numai că n'am făcut nici un spor, dar dimpotrivă, în unele pivniți am dat chiar înapoi.

Toate strădăniile omenești au ca țintă la urma toată, ducerea unui trai mai bun; toate descoperirile învățărilor, toate mașinariile, tot ce născocoște mintea omenească, toate merg spre aceeași țintă comună, îmbunătățire vieții, indulcirea traiului.

Igiena este aceea știință care culegând din toate științele, folosindu-se de toate experiențele, alcătuiește anumite reguli, anumite chipuri de a trăi atât a omului singur cât și a unei țovărășii de oameni, pentru a le asigura viața în cele mai bune condițiuni.

Călcarea continuă a cerințelor igienei nu rămâne nepedepsită, atât omul singur cât și societatea sufăr vătămări de acele cari trec și asupra urmașilor, încât igiena de astăzi interesează popoare pe cari le poate întări și înălța.

Igiena prin povețele ei este și morală, e destul să ne amintim că cele mai morale povețe din religionea mosaică și mohamedană sunt simple perceptive de igienă.

Prin îndepărtarea dela diferite vici, igienă dăruiește atât timp scump, care poate fi întrebuințat pentru progres și pentru binele general.

Și acum întoarceți ochii scumpe celitorule cătră felul de viață așa de întunecat, așa de puțin folosit de progresele civilizației, al sateanului nostru și vezi câtă nevoie este de luminile igienei.

Privește cu luare aminte cititorule și te îngrozește dacă ți-i sfântă țara, te înfioră de repezițiunea cu care se înmulțește pelagra, se însămânțează otrica și sifilisul, epilepsia și alcoolismul.

A venit vremea ca luminile igienei, să între și-n cele mai sărace locuințe. Starea economică a satelor

se va îmbunătăți treptat, nici o stavilă nu va fi destul de puternică spre a împedeca aceasta, dar fără igienă foloasele nu se vor resimți și neamul nu se va întări

Preoți și învățători și voi toți fruntași ai satelor, puneți umărul pentru răspândirea și practicarea învățăturilor igienei. În numărul viitor vom mai sta de vorbă"

Indemnăm și noi din partea noastră On. Preoțime și învățătorime, se grăbească a abonă aceasta revistă de mult dorită.

(N. M.)

Dascălii din bătrâni.

Am primit 15 coroane dela dl învățător în retragere Samson Lugojan din Nădlac. Pe mandatul postal ne scrie: „În locul cununei trecătoare pe sicriul răposatului Mihail Chicin, bunul meu coleg dăruiesc aceasta sumă pentru fondul tinerimei dela institutul ped. teol. din Arad.

Regretatul Mihail Chicin și pensionarul Samson Lugojan sunt doi învățători din generația veche ieșiți din institutul pedagogic din Arad. Ambii au fost model de buni învățători și harnici părinți de familie, cari au crescut două frumoase familii românești. Ultima dorință a defunctului M. Chicin a fost, să fie înmormântat cu corul seminarial din Arad și directorul seminarial personal stimător al defunctului i-a împlinit cu drag nltima voință.

Doi oameni de inimă cari au fost adevărați luminători ai poporului din Nădlac, au trăit ca frații și prin aceasta și-au ușurat sarcina grea de învățători și acum să despart tot ca frați, punând cunună eternă cel rămas în viață pe mormântul celui ce a avut sfârșit creștinesc. După viață creștinească sfârșit creștinesc, căci aceste sunt legate una de alta.

Am înregistrat acest duos act de despărțire al vechei generații de învățători, ca o ilustrație pentru cei tineri mai puțin armonizați în sentimentele lor de colegialitate.

Alcoolismul.

Profesorul Aschaffenburg despre suprimarea criminalității. Mișcarea antialcoolică la alte popoare e privită ca un ceva necesar, corespunzătoare decădınței societății. Pentru a promova mișcarea, ideile antialcoolice, nu crută bani, ostenele, ci invită capacități europene, cari spunând câteva cuvinte despre unele boale sociale, să tindă la sanarea lor. Astfel Ordul Good-Templar din Budapesta s'a îngrijit, ca membrii săi, precum și alții din societatea mare să aibă prilej în iarna aceasta de a asculta conferințe de ale savanților europeni.

La chiamarea acestui ordin profesorul medic al universității din Köln cu numele I. Aschaffenburg a ținut la 6 febr. n. în sala magistratului din Pesta o interesantă prelegere despre crime și suprimarea lor, având un număr os auditoriu.

Prof. Aschaffenburg s'a început prelegerea cu caracterizarea relațiunilor criminale. Datele necesare le-a luat din statistica germană demonstrând mulțimea crimelor precum și pagubele economice provenite din

crimele cetățenilor. Daunele sunt nu numai cele provenite direct din crime, ci și acelea, ce provin din lipsa ce duc cei rămași în urma criminaliștilor internați și a celor nimiciți, cari formează o sarcină a societății. După acestea prelegătorul a trecut la cauzele crimelor. Mai întâiu a amintit anotimpurile, constatând, că statistica crimelor mai ales celea contra pudorii — la începutul verei — arată o urcare considerabilă. Tot atunci se comit cele mai multe sinucideri, iar numărul concepțiilor în acest timp ajung maximalul. Fenomenul acesta azi încă nu suntem în stare a ni-l explica.

Apoi a trecut la cauzele sociale. Dintre cauzele sociale mizeria merită o atențiune deosebită, mai vărtos, dacă noțiunea *mizeriei* n'o reducem la lipsa totală. O esențială schimbare a împrejurărilor nu prea putem spera, și aceea ce putem face pentru schimbarea — lupta contra lipsei de lucru, îngrijirea celor neputințioși și bătrânilor precum și altete — nu sunt apte spre a scărița numărul crimelor.

Locul prim între cauzele criminalităților i-l ocupă alcoolismul. Chiar cauza directă a multor crime e alcoolismul, căci omul alcoolizat dispune de o forță mai debilă de a rezistă ispitelor, iar indirect el produce împrejurările, cari sunt cauzele directe ale crimelor.

Teoria despre „criminalul născut“ al lui Lombroso, Aschaffenburg n-o acceptează întru toate. Recunoaște, că cea mai mare parte a criminalităților sunt oameni de o valoare mai inferioară („minderwertig“) ce însă nu înseamnă altceva, decât că nu dispun de o forță de rezistență morală.

Lupta contra crimelor trebuie să se înceapă cu de a preveni săvârșirea crimelor. Prevenirea aceasta, pe lângă asigurarea contra mizeriilor sociale, se manifestează în suprimarea diferitelor datini de a bea. Față de crimele comise dejă, să aplicăm pedeapsa umane și să punem în aplicare pedagogia. Fie pedeapsa cât de crâncenă, nu-și va avea efectul dorit, dacă nu va fi pusă în contact cu educarea, prin ce și pedeapsa primește un caracter educativ; iar dacă acestea nu produc rezultatul dorit, cu și niște incorigibili să fie separați de societate.

Cam acestea le-a zis savantul profesor. Toate neamurile se îngrijesc de prevenirea și sanarea boalelor sociale, numai noi nu!

Când ne vom veni în fire? Când ne vom închea știrile?

(N. M.)

CRONICA.

Ajutorul de stat. Guvernul terii denegase ajutorul de stat pentru școalele noastre confesionale, pe motivul, că n'a fost luat la cunoștință planul de învățământ înaintat la guvern în forma în care s'a susțernut. La remonstrarea consistorului din Arad d.n. motive de echitate s'a acordat ulterior ajutoarele de stat până la sfârșitul anului școlar curent, pe când să operă, că va fi planul de învățământ luat la cunoștință.

Stări triste în comitatul Hunedoarei. Inspectorul școlar a înaintat ministrului de culte un raport, din care se constată că 22562 copii din acel comitat nu frecventează școala cu toate că sunt înscrși. Cauza e că dintre cele 420 comune 218 nu au școală, așa că copii rămân analfabeți. Alcoolul face mari ravagii printre locuitori. Starea morală a locuitorilor a scăzut.

Durere, asemenea stări triste sunt în cele mai multe comitate.

Biserica arsă. În noaptea de 1 februarie un om fără Dumnezeu a dat foc bisericii din comuna Ciceu-Mihăești (com. Solnoc Dobâca). Biserica a ars cu desăvârșire. — Trist document al vremilor de azi.

„Soimul” din Vașcău. Bilanțul anului de gestiune 1910. Capital emisiunea I-a 50000 cor. Capital emisiunea II-a 36730=86730 cor. Fond de rezervă general 16786.57 cor. Fond de rezervă special 1500=18286.57 cor. Depuneri 70968.21 cor. Depozite de casă 3494.09 cor. Reescont 28948.3 cor. Dividendă neridicată 291.75 cor. Binefaceri 161.13 cor. Conturi-Curente 2189.39 cor. Interese tranzitoare 3678.36 cor. Profit transpus din 1909 433.94 cor. Profit curat 12807.10=13241.04 cor. Total 488526.54 cor.

„Bihoreana” A încheiat anul de gestiune 1910 cu: Capital social 1200000 cor. Fondul de rezervă 234400 cor. Fondul de rezervă pentru pierderi 27427.50 cor. Fondul de pensii 53334=315161.50 cor. Depuneri spre fructificare 2208576.71 cor. Cambii reescomptate 1567226 cor. Imprumuturi ipotecare pe amortizare cedate 11209.19 cor. Depozite de casă 18424.28 cor. Dividende neridicate 1648 Saldul intereselor tranzitoare 47207.41 cor. Profit transportat din 1909 3184.86 cor. Profit net 119890.92=123075.78 cor. Total 5492528.87 cor.

Necrolog. Maria Tomiciu n. Ianculescu în numele său și al năvășilor consăngeți cu inima frântă de durere că iubitul ei soț Virgil Tomiciu după lungi suferințe împărtășit cu sântele Taine și-au depus nobilul suflet în mâinile Creatorului în 6 februarie 24 ianuarie 1911 la 1/2 12 ore în etate de 58 de ani Rămășițele pământești ale scumpului defunct se vor așeza din capela Cimitierului gr. or. rom. din Lugoj în cripta familiară mercuri în 8 februarie 26 ianuarie la ore 11 a. m. Fie-i memoria binecuvântată! Jalnica familie.

Caz de moarte. Văduva preoteasă din Șustra Elena Dorca în etate de 78 ani și-a dat nobilul suflet în mâinile creatorului duminică în 29 ianuarie n. împărtășită fiind cu sânta taină. Înormântarea s'a făcut cu solemnitate convenită luni în 30 ian. O jelește fiii Pompeiu și Liviu, nepoții, strănepoții. Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată.

Concursuri.

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala conf. gr. or. rom. din Hodoș tractul Belințului, să scrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreună cu acest post sunt:

1., în bani gata 800 cor.; 2., uzufructul dela 5 jugăre pământ, subînțelegându-se și grădina de lângă școală, socotit cu 200 cor.; 3., pentru conferință 16 cor.; 4., pentru scripturistică 4 cor.; 5., dela înormântări și parastase, unde este pofit, câte 40 fil.; 6., locuință în natură și supraedificate.

Sarcinile publice după pământul ce-l folosește, le poartă învățătorul.

Reflectanții sânt pofțiți a-și așterne petițiile concursuale comitetului parohial din T. Hodoș, pe calea oficiului protopopesc gr. or. rom. din Belinț (Belincez, Temes-megye), instruate în senzul legilor în vigoare și a să prezentă într'o duminică sau într'o sărbătoare

în s. biserică din Hodoș, spre a-și arată desteritatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine; *Gherasim Sârb* protoprezbiter.

—□—

1—3

Pe baza ord. Ven. Consistor dtto 2/15 septembrie 1910 Nr. 4646/910 prin aceasta se escrie din nou concurs pentru definitiva întregire a postului de învățător la școala gr. ort. română confesională din Bruznic protopopiatul Lipovei, cu termen de recurgere de 30 zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala.”

Emolumentele: 1. Salar în bani gata 1000 cor. 2. Cortel liber în edificiul școlai. Zidirea unei școlae nouă e în curgere. 3. Dela înormântări 60 fil. și când se duce mortul la biserică 1 cor. cu liturgie 2 cor. 4. Conferința inv. 30 cor. 5. Scripturistica inv. 20 cor. 6. 1/4 jugăr grădină pentru legume.

Alesul învățător este îndatorat a purta cantoralul în și afară de biserică: a instrua tinerimea școlară precum și pre cea eșită din școală în cântările bisericesti și tipic: a instrua și a conduce corul bisericesc esistent, pentru care ea remunerație va avea jumătate din toate venitele funcțiunilor cu corul, a purta agendele scripturistice ale comitetului și sinodului parohial, a face socoțile parohiale pentru o remunerație de 50 cor.

Recurenții au a-și subșterne recursele lor M. On. D. adm. protopopesc, Ioan Cimponeri în Lipova fiind adresate comitetului parohial din Bruznic. Recurenții sunt pofțiți a se prezentă în vre-o duminică ori sărbătoare în sânta biserică din loc spre a-și arată desteritatea în cant, tipic și note; dar nu în ziua de alegere.

Bruznic la 27 maiu (9 iuniu) 1910.

George Marcu,

preș. com. paroh.

Iosif Gruș,

notar. com. paroh.

În conțelegere: cu *Ioan Cimponeriu* adm. protop.

—□—

1—3

Devenind vacanță stațiunea învățătorească din Buzad, protopresb. Lipovei, cu aceasta se escrie de nou concurs, cu termen de 30 zile dela prima publicare în org. oficios „Biserica și Școala”, pe lângă următoarele emolumente.

1. În bani gata 1000 cor. 2. Locuință în natură, cu grădină de legumi, în preș, de 120 cor. 3. Pentru conferință 20 cor. și pentru scripturistică 10 cor. 4. Dela înormântări unde va fi pofit 40 fil. Cvinevenalele se vor cere dela stat.

De curățenia locuinței învățătorilor pe din lăsuntru și pe din afară, se va îngriji alegândul învățător iar de încălzitul și curățitul salei de învățământ se va îngriji comuna bisericescă.

Alegândul învățător va avea să provadă cantoralul în și afară de sft. bis. și se instrueze elevii în cântările bisericesti, și să conducă elevii în dumineci și sărbători în sft. biserică fără altă remunerație.

Ceice dorese a ocupa acest post învățătoreesc, vor avea a-și înaintă recursele lor, ajustate conform Regulamentului și adresate comitetului par. gr.-or. rom. din Buzad — M. O. Oficiu ppesc în Lipova, (Lippa) până la terminul indicat, având a-se prezentă în acest timp în sfta bis. spre a-și arată desteritatea în cele cantorale.

Buzad, 30 oct. 12 noemvrie 1910.

Vasile Spân,

președinte.

Nicolae Nediu,

notar.

În conțelegere cu mine: *Ioan Cimponeriu*, adm. protop.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante de clasa a III V. Sohodol să publice concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în organul oficios.

Preotul ales va beneficia:

1. Dela fieștecarea număr de casă o brădie de grâu sau cucuruz.
2. Stolele uzuale.
3. Intregirea dotațiunii dela stat.

Cererile instruite în senz regulamentar și adresate comitetului parohial sunt a-se subșterne oficiului protopresbiteral din Vaskóh (Vașcău,) iar reflectanți au să se prezinte în vro duminică ori sârbătoare în sta biserică din V. Sohodol pentru a-și dovedi desteritatea în rituale și omiletică.

V. Sohodol, din șed. com. par. dela 5/18 sept. 1910.

Comitetul parohial

Cu consenzul meu: *A. P. Deseanu* protopresbiter

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de învățător la școala confesională gr.-or. rom. din Răchita protoprezbiteratul Belințului se escrie concurs, cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. În bani gata 730 coroane.
2. Dela 150 numere de casă câte 15 litre de cucuruz = 2250 litre de cucuruz în boambe, prețuite în 235 cor;
3. Un jugăr pământ arător, prețuit în 35 coroane, după care alesul va solvi dările;
4. Stolele cantonale: dela inmormântare simplă 1 cor. cu liturgie 2 cor.;
5. Locuință în natură cu supraedificate și intravilan lângă ea;
6. Pentru scripturistica 10 cor.;
7. Pentru conferință dacă participă, 20 coroane.

De încălzirea și curățirea salei de învățământ se va îngriji comuna bisericască.

Alesul e dator, să țină și școală de repetiție, să conducă strana și să învețe pe școlari cântările bisericști, fără altă remunerație.

Preferiți vor fi dintre reflectanți, cei cu pregătiri mai bune și cei cari se angajază, să conducă gratuit corul bisericesc și să instrueze pe școlarii din cele 2 clase din urmă și pe adulți glasurile.

Anii de serviciu din alte locuri nu se vor socoti la cvinevenal.

Alesul e obligat a-și ocupa postul îndată după ridicarea la valoare a alegerii.

Petițiile concursuale, ajustate în regulă, se adresează comitetului parohial din Răchita, pe calea oficiului protopopesc din Belinț (Bélincz Temes megye) și reflectanții în lăuntru termenului concursual, sunt poștiți a se prezintă într'o duminică sau într'o sârbătoare în sf. biserică, spre a-și arată desteritatea în cântare și tipic.

Concurenții, cari sunt de mai mulți ani în funcție, au să producă și atestat de serviciu dela protopopul concernent și declarație în scris că, cu începere de când pretind cvinevenale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gherasim Sârb* pprezbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoresți din Iermata, să escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala.”

Emolumentele sunt: 1. În bani 600 cor. 2., cvartir corespunzător, cu supraedificatele necesare și cu 1/2 ugh. grădină de legumi, — împreună și dreptul de pășunat după trei capete de vite, în lipsa cărora des-

păgubire anuală de 25—30 cor. 3., pentru conferințe 18 cor. 4., scripturistica 10 cor. 5., venite cantonale: dela mort de unde va fi poștit 1 cor., cu liturgie 2 cor., dela cununii 40 fl. 6., dela comuna politică pentru supravegherea școalei de pomi 60 cor.

Pentru întregirea salariului și a cvinevenalelor, conform articolului de lege XXVII din 1907, actele sunt înaintate la Înaltul Guvern.

Cu privire la cvartir să notează, ca jumătate din podul edificiului școl., îl folosește parohia, pentru fondul de bucate bisericesc.

Alesul va fi obligat, pe lângă școala de toate zilele a țină și școală de repetiție, a provedea cantonatul în și afară de biserică, a instrua elevii cuotidiani și de repetiție, în cântările și ceremoniile bisericști.

Cel-ce va dovedi că e capace de a instrua și conduce cor pe 4 voci, la candidare și alegere va fi preferit, iar pentru instruarea și conducerea corului, la timpul său va primi o remunerațiune specială conform învoelei ulterioare dintre comitetul par. și respectivul învățător.

Reflectanții sunt poștiți ca recursele ajustate conform Regulamentului și adresate comitetului par din Iermata, să le nainteze în termenul fixat la oficiul ppsc gr. or. rom. din Boroșineu (Borosjenő Arad m.) având a să prezintă în careva duminică ori sârbătoare în s. biserică din Iermata, spre a-și arată desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința com. par. ținută la 9/22 ianuarie 1911.

Ioan Moga

paroh. preș. com. par.

Ioan S. Costan

not. com. par.

În conțelegere: cu *Ioan Georgia* ppresbiter insp. școl.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala a II-a confesională, din nou sistemisată, din comuna Fechetău, protopresbiteratul Peșteșului, prin aceasta se publice concurs, cu termen de alegere pe ziua de 30 ianuarie (12 feb.) 1911.

Emolumente: 1. Salar fundamental 100 cor. dela comuna bisericască prin repartiție; 900 cor. dela stat, pentru primirea cărora s'au înaintat actele la forul competent. 2. Locuință constătătoare, de-ocamdată din o chilie în localul școalei până la alle dispoziții. 3. Un pătrar jugăr pământ de grădină. 4. Pentru încălzirea salei de învățământ se va îngriji comuna bisericască. 5. Diurnele la conferențele învățătoresști le va plăti comuna bisericască. Deși comuna bisericască are cantor separat, învățătorul care se va alege este obligat a conduce strana și a participa cu elevii și a cânta în sfânta biserică în dumineci și sârbători fără vre-o altă remunerațiune. Cei apți a înființa cor vocal, vor fi preferiți.

Doritorii a ocupa acest post sunt avizați ca recursele lor ajustate legal și adresate comitetului parohial din Fechetău, să le înainteze P. on. oficiu protopopesc în Mezôtelegd până la 23 ianuarie (5 feb.) 1911 având dânșii a-se prezintă în sfânta biserică din Fechetău, pentru a-și dovedi aptitudinile în cant și tipic.

Fechetău, la 27 dec. 1910 v.

Vasilie Bulzan

preș. com. par.

Aron Bulzan

not. com. par.

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu*, protopop, inspector școl.

—□—

3—3

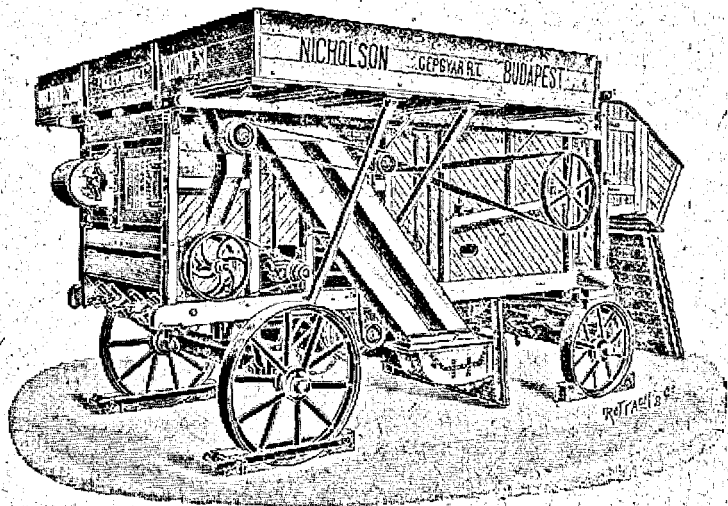
Cea mai mare firmă românească din Ungaria Frații Burza, Arad

Telefon interurban și
comitatens Nrul 406.

Boros Béni-tér Nr. 1.

Telefon interurban și
comitatens Nrul 406.

==== Neguțatorie de fer în gros și în detail. ====

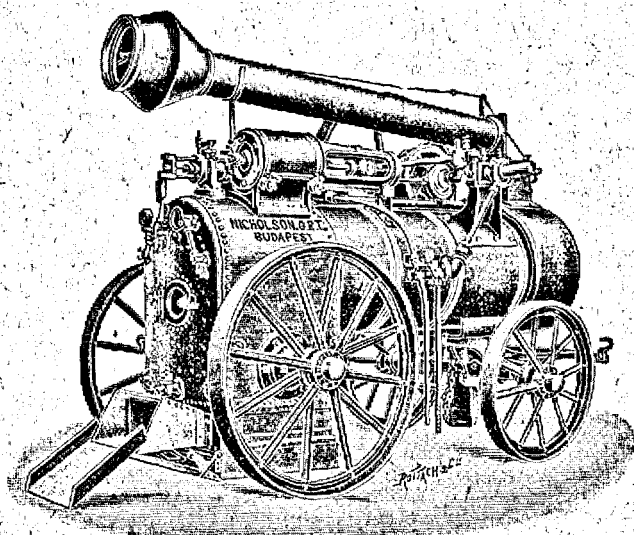
Recomandă magazinul lor bogat asortat de ferării și anume:

Garnituri întregi de mașini de trierat cu aburi, locomobile de drum (automobile). Motoare cu benzin și cu oleu brut. Aranjamente de mori. Prese de oleu hidraulice și de tot felul. Mașini de firezat lemne, aranjate pentru putere motorică.

Mașini de secerat și de cosit iarbă, greble

Mașini de sămănat, neghitoare, ciururi. Pluguri, grăpi cu curel-niște. Prese de vin și pisătoare. Stropitoare originale Vermorel. Articli de vierit și pentru economia podrumurilor. **Articli de specialitate.** Curele engleze pentru mașini. Oleu și unsoare pentru mașini de calitate primă etc. etc.

Secție de mașini economice și negustorie de specialități separat în casa lui **Dr. Ispravnic** lângă negustoria de fer.

Celor interesați, cari voiesc să-și procure unelte economice, motoare de benzin, mașini de călcat, sau voiesc a-și aranja o moară cu uneltele trebuincioase, să ceară **Catalogul nostru ilustrat**, în care va putea afla toate cele de lipsă. — Pentru deslușirile de lipsă sau comande, la cerere mergem în persoană.

8-59

Mare asortiment de osii Steier și originale Winter.